

Nd. 373. Frumvarp til laga [211. mál]
um heimild handa ríkisstjórninni til að ábyrgjast lán vegna björgunar skipsins Het Wapen.

Flm.: Birgir Ísl. Gunnarsson, Þórarinn Sigurjónsson, Sverrir Hermannsson,
Magnús H. Magnússon.

1. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að ábyrgjast lán, sem tekið yrði vegna björgunar skipsins Het Wapen frá Amsterdam, allt að 50 milljónum króna, gegn þeim tryggingum, sem fjármálaráðuneytið telur fullnægjandi, svo sem í verðmæti hins bjargaða og söluandvirði skipsins úr landi, enda liggi fyrir samþykki fjárveitinganefndar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Indíafarið Het Wapen van Amsterdam strandaði á Skeiðarársandi, nánar tiltekið á Skaftafellsfjöru, 19. september 1667. Skipið var á heimleið ásamt átta öðrum skipum Austur-Indíafélagsins hollenska og var siglt vestan Bretlandseyja í átt til Færeyja, en þaðan skyldi siglt til Hollands. Het Wapen varð viðskila við skipalestina og leitaði undan veðrinu í átt til Íslands, þar sem það strandaði eftir tveggja daga hrakninga.

Het Wapen van Amsterdam var vopnað kaupfar, mjög stórt í síns tíma mælikvarða, af þeirri gerð sem nefnd var „retour“ skip. Amsterdamdeild Austur-Indíafélagsins lét smíða skipið á árunum 1653—54. Talið er að búnaður og stærð skipsins hafi verið sem hér segir:

Lengd	147 fet
Breidd	35 fet
Rista	12 fet
Vopnabúnaður	35—40 fallbyssur
Áhöfn og farþegar	200—250

Nákvæm farmskrá er enn til yfir þær vörur er fóru um borð í skipin níu í Batavíu. Skrá um farm hvers einstaks skips er hins vegar ekki fyrir hendi. Fullvíst má þó telja að farmur Het Wapen hafi verið fjölbreytilegur og verðmætur.

Fjöldi farþega og áhafnar mun hafa verið 200—250 manns. Vænta má þess, að farangur þessa fólks sé verulegur. Farþegar munu a. m. k. að hluta hafa verið Hollendingar á

heimleið að loknu starfi í Austur-Indíum. Fulltrúar Austur-Indíafélagsins og áhöfnin höfðu leyfi til að stunda verslun á eigin reikning og fluttu oft verulegan varning heim.

Með bréfi 27. september 1960 veitti forsætisráðuneytið Bergi Lárussyni leyfi til að leita að skipinu og hagnýta verðmæti þess og farms gegn greiðslu „12% af söluandvirði þeirra verðmæta, sem þér kunið að hagnýta, að frádrögnum flutningskostnaði til sölustaðar“, sbr. meðfylgjandi fylgiskjal.

Samhliða voru gerðir samningar við landeigendur og skyldu þeir fá 10% hugsanlegs hagnaðar.

Síðastliðin 22 ár hefur verið unnið að leit skipsins og varið til þess miklum verðmætum og vinnu. 28. júlí 1982 fannst skipið loks.

Áætlun hefur verið gerð um að bjarga verðmætum þeim, sem hér um ræðir, á þessu ári. Fullvíst er talið að skipsskrokkurinn sé heill og allur sá farmur, sem niðri í skipinu var, sé þar enn. Engin leið er að gera sér grein fyrir þeim verðmætum sem hér kann að vera um að ræða, en naumast geta þau verið minni en nemur kostnaði við björgun — eða 50 milljónir króna.

Hagsmunir ríkisins af björgun þessara verðmæta eru að sjálfsögðu langmestir, þar sem það fengi, auk 12% þóknunarinnar, miklar skatttekjur ef um veruleg verðmæti er að ræða. Einstaklingar þeir, sem réttindin eiga, hafa ekki bolmagn til þess einir að bjarga verðmætum á þessu ári, en framkvæmdir þyrftu að byrja í marsmánuði n. k., þar sem venja þarf árnar frá björgunarstað meðan þær eru litlar. Þeir eru hins vegar reiðubúnir til hvers kyns samninga við íslenska ríkið, en að því frágengnu yrði væntanlega að leita samninga við Hollendinga, sem sýnt hafa mikinn áhuga. Væntanlega tækju samningar við þá þó svo langan tíma að slá yrði málinu á frest í a. m. k. eitt ár, sem raunar gæti verið áhættusamt vegna hættu á Skeiðarárhlaupi, en staðurinn, sem skipið er á, hefur lengst af verið undir vatni í ósum Skeiðarár, en nú eru aðstæður hinar ákjósanlegustu.

Landsbanki Íslands er reiðubúinn að annast lántöku, svo að Íslendingar geti annast björgunaraðgerðir, en leitarmenn geta ekki einir lagt fram tryggingar, sem bankinn telur fullnægjandi. Hins vegar er unnt að tryggja alla verkframkvæmdina hjá Lloyds í London og minnkar það áhættuna verulega.

Flutningsmenn telja eðlilegt að á grundvelli samnings þess, sem gerður var af forsætisráðuneytinu 27. september 1960, verði samið við leitarmenn um björgun skipsflaksins og annarra verðmæta og félagi þeirra, Gullskipinu h/f, veittar til þess nægilegar ábyrgðir samhliða því sem íslenska ríkið tryggir sína hagsmuni. Ábyrgð þessi yrði þó ekki veitt nema fjármálaráðuneyti og fjárveitinganefnd telji þeim hagsmunum nægilega vel borgið, m. a. með því að verkframkvæmdin verði tryggð og skipið selt úr landi, ef ekki væri talin ástæða til að varðveita það hér á landi. Tillöguflutningurinn miðar að því í senn að bjarga merkilegum menningarverðmætum og tryggja ríkissjóði álitlegan hagnað án verulegrar áhættu.

Fylgiskjal I.

Reykjavík, 27. september 1960.

Ráðuneytið hefur tekið við bréfi yðar, dags. 14. júní s. l., um leyfi ríkisstjórnarinnar yður til handa til þess að leita að skipsflakinu „Het Wapen“, sem talið er, að strandað hafi við Skeiðarársand í september 1667 svo og til þess að hagnýta yður verðmæti flaksins með tilheyrandi, ef það skyldi finnast.

Ráðuneytinu virðist líklegt, að hér sé um fornminjar að ræða, og fer þá um fund skipsflaksins samkvæmt lögum nr. 40/1907.

Að því er tekur til þeirra verðmæta, sem finnast kynnu í flakinu og ekki yrðu talin fornminjar, vill ráðuneytið taka það fram, að þar sem þér hafið þegar aflað yður heimildar hlutaðeigandi landeigenda til leitar og hagnýtingar flaksins með tilheyrandi, vill ríkisstjórnin fyrir sitt leyti veita yður umbeðið leyfi, gegn því að þér greiðið í ríkissjóð 12% af söluandvirði þeirra verðmæta, sem þér kunið að hagnýta, að frádregnum flutningskostnaði til sölustaðar.

Ólafur Thors.
Birgir Thorlacius.

Hr. Bergur Lárusson,
Brautarholti 22,
Reykjavík.

Fylgiskjal II.

Áætlaður kostnaður við björgun Het Wapen.

1. Vegagerð	3 790 000,00
2. Venja ár	4 839 500,00
3. Aðstaða á björgunarstað	2 700 000,00
4. Stálpil umhverfis HWA	19 000 000,00
5. Vörn björgunarstaðar frá hafi	2 408 000,00
6. Dæling á sandi frá HWA	3 551 000,00
7. Hreinsun skips, flutningur farms og lyfting	3 731 000,00
8. Flutningur HWA og	
9. Flutningur aðstöðu	2 010 000,00
10. Öryggistæki á björgunarstað. Innifalið í lið 2 og 5.	
	Samtals 42 029 500,00
20% ófyrirséð	8 405 900,00
	50 435 400,00

Þessi áætlun er miðuð við að engin tæki séu keypt til verksins, utan svifnökkva, heldur séu öll leigð.

Fylgiskjal III.

